

CARTILLA TZOTZIL

2

Instituto Nacional Indigenista

Centro Coordinador Indigenista

Tzeltal - Tzotzil

Chiapas

	a	e	i	o	u
xan	xa	xe	xi	xo	xu
saben	sa	se	si	so	su
jach'ubil	ja	je	ji	jo	ju

	a	e	i	o	u
bak	ba	be	bi	bo	bu
vakax	va	ve	vi	vo	vu
ka'	ka	ke	ki	ko	ku
yave	ya	ye	yi	yo	yu

la'atin

latal

'anil

la'

li'atin

lital

li'une

li'ote

ime latal ta 'anil?

ime la'atin?

li'atin tal ta 'olon.

lital ta 'anil ta ana.

ime li'ote? tata.

li'une.

tata.

tata.

li'atin

lital

li'une

la'atin

latal

li'ote

me'	anuti'	tumin
te'	ate'	li'

ume li'ote? me' mal.
 li'une. ume 'ol anuti'?
 'o te no. 'o te 'ama.
 ume 'o ate'? me'.
 'o li' te'e, tata.
 ume latal? ume la'atin?
 li'atin tal.
 lital ta 'anil.

li'	te'	me'
ate'	anuti'	tumin

xa

xan

'ixim

'ono'ox

xi

xila

xixin

loxa

te tumin ta xila

te tin ta xila.

latal xa, xi tin. ime
ata tal xan?

'o li xane, xi tumin.
loxa, la' tamo xan, xi tin.
ime ata to 'ixim? xi.

te to ta na, xi.

mu to ta xixin, xi.

xi loxa xixin xila

xa 'ono'ox 'ixim xan

'ox	xtal	x'ilin	xa'i
xun	ital	lunex	no'ox

- - - - -

mu x'ilin tin, mu xtal
'ixim.

xan xa no'ox ital.

ta xtal ta lunex 'ixim.

ta xa la xixin.

te xa 'ox ta lunex.

ta xa'i no'ox ta xila xun.

- - - - -

xa'i	'ox	ital
xun	no'ox	xtal
x'ilin	'ono'ox	lunex

ta xixin 'ixim ta 'anil.

- - - - -

me' mal, lital xa, xi tumin.
ime latal xa?

la', tamoxila, xi xun.

mu x'ilin tumin. ta xa'i no'ox.
ime li'ote loxa? xi tumin.

li'une, xi. ime latal xa?

lital xa, xi tumin.

- - - - -

ital 'ixim ta nuti'.

- - - - -

ime 'o ate'? xi.

'o li' te'e, xi tin.

ital 'ox 'on, xi tumin.

ime mu xa xtal? xi tin.

mu 'ono'ox ta xtal, xi tumin.

sa'	xul		lisut
si'	xut		lasut
sut	xmal		xlolin

ta sa' xul xmal.

ta sa' si' xlolin.

'a li xune, mu sa' si'.
 me 'o xa 'ox si' li xmale,
 ta xtal xa ta na.
 ta sut ta na.
 te ta xila xun.
 ìme lasut tal? xi xun.
 lisut xa tal, xi xmal.
 mu xut xun li xmale.

lasut	xul	lolin	sut	sa'
lisut	xut	lasut	xmal	si'

sna	smalal	semet	sme'
xloxa	ista	'oteso	smes

- - - - -

ta sut smes snà li xmale.
 'oteso semet, xut xloxa li
 xmale.

ta xtal xa smalal xmal.
 òme lasut xa tal? xi tin.
 lisut tal, xi xmal.
 òme ista 'ono'ox si' xlolin?
 xi ista, xi sme' xlolin.
 ista ta 'anil, xi.

- - - - -

smes	xloxa	ista	smalal
semet	'oteso	sna	sme'

ja'	stemal		'antun
jamal	stot		nojeso
jun	smaj		stumin

ta smaj 'ixim 'antun.

ta smaj ta 'anil 'ixim.
ja' jamal stemal ta jun na.
'oteso te ta jun na. nojeso
stemal, xi stot 'antun.
toj 'ol li 'ixime, xi.
la', 'oteso 'ixim, xut stumin
li stote.

ja'	smaj	jtumin
jun	stemal	'antun
jamal	stot	nojeso

sman.	mo'oj	jna'	stojol
smanel	laj	inoj	xtun
jtumin	toj	jtin	xjul

- - - - -

laj smaj 'ixim 'antun.
 laj smaj ta te'.inoj stemal.
 ta xtun stojol 'ixim, xi jtin.
 'o smanel, xi.
 mo'oj, xi 'antun. mu xa sman.
 ime ta sman 'on? xi.
 ta sman me 'o stojole.
 mu jna', xi 'antun.

- - - - -

xjul	toj	jtin	jtumin
mo'oj	xtun	jna'	inoj
stojol	sman	laj	smanel

ta smes sna xloxa.

ta xtal jtumin ta 'anil.

ime li' atote? xi.

li'e, xi xloxa. tati, la' to la.

ime li'ote tati? xut.

li'une, xi. ime latal xa?

lital xa. li'me 'o axule.

ime ata 'ono'ox? xi.

'o 'ono'ox, xi jtumin.

- - - - -

ta jun 'o 'u ta smaj 'ixim 'antun.

mu xa xixin. ta smaj ta 'anil.

'o smanel. ta xtun stojol. ta sman.

'o no. me', ime te ate'? xi.

'o li' te'e, xi sme'. nojeso.

anuti' ta 'ixim. inoj ta 'anil.

ta sa' si' ta lunex xmal. ta sa' xul
 smalal. te stumin. ja' to te xun. te
 xlolin. mu jna' me 'o xan li'i, xi
 stot xun. 'o to, xi xun. laj sa'
 si'. laj sa' xul. laj sa' xan. ta xjul
 xa ta sna. te ista xloxa ta na.
 te xa 'ox semet. ja' jamal semet.
 ¿me lasut xa tal? xi xloxa.
 lisut tal, xi sme'.
 'oteso tal si', xut xun li xloxae.
 ta sten no'ox tal si' xun.
 ta x'ilin stot.
 mu xa'i xun. te xa 'ox ta xila.

- - - - -

li'atin

li'atin

mo'oj

la'atin

i'atin

toj

ba jobel slo' xlub

bu lobol ibat sob

mu xa bu te ta xila xun

ibu ibat xun? xi jtumin.

ibat ta jobel, xi sme'.

ime sob ibat? sob ibat, xi.

ba sman tal lobol ta slo'.

ta xlub tal tana, xi.

ime ibat stote? mo'oj, xi.

ja' to ta lunex ta xjul stot.

ibu to ibat? xi jtumin.

te ibat ta 'olon, xi.

- - - - -

sob

bu

ba

slo'

xjul

klub

ibat

lobol

jobel

'abtel	isut	sna'
x'abtej	mas	sboj
baxbol	'osil	lubem

sob ibat ta 'abtel jtumin.
 mu sna' xlub ta 'abtel
 mas toj lubem ta xa'i xun.
 mu sna' ta x'abtej.
 ĩbu to ibat jtumin? xi xun.
 ba sboj 'osil, xi sme'.
 toj baxbol jtumin, xi.
 me laj sboj 'osil ti jtumine;
 ja' 'o isut tal ta sna.
 ta xjul slo' lobol.

sna'	lubem	baxbol
sboj	isut	x'abtej
mas	'osil	'abtel

ve'em

'antuna

aloxa

xjalo

xjulo

vu'lal

le'

ta xjalo xloxa.

sob ta xjulo xloxa.

te ta x'abtej. mu sna' xclub

me ve'em_xa'ox, ta xjalo.

ital ta vu'lal x'antuna.

ime li'ote jun-me'? xi.

li'une, xi. ime ja' to latat

ta vu'lal? ja'to, xi.

ime ta xjalo aloxa? xut.

ta xa xjalo. toj baxbol

le'e, xi li sme' xloxae.

ve'em xjulo x'antuna le'

vu'lal xjalo aloxa bi'

vo'	be	jbi	van
vo'ot	va'al	abi	live'
vu'un	vo'one	sbi	ava'i

ibat ta 'olon 'antun.

te ta be ista jun mol.

ime li'ot toe? li'un toe.

ibu ana? xut li 'antune.

te ta va'al-ton, xi 'antun.

ime tin van sbi atote? xut.

tin sbi, xi 'antun.

ava'i, xi li june.

vo'one xa lital ta be.ital

vo'. te live' ta ana.

ime vo'ot 'antun abi? xut.

vu'un 'antun jbi, xi.

ibat ta 'olon-'osil jt'in. ibat jtumin.
ibat xun. ba sman lobol slo'.
mu sna' ta x'abtej. te no'ox va'al.
ba sboj 'osil jtumin. baxbol ta 'abtel.
ba sboj 'osil stot jtumin. laj sboj.
me ve'em xa 'ox, ja' 'o lubem xa'i.
ja' no'ox jtumin mu x'lube.
ta xtal xa ta be li jtine, li jtumine,
li xune. sob ta xjul ta sna.
me vo'ot? xut smalal li xmale.
vu'un, xi. sob lasut tal, xi xmal.
sob, xi. mu bu live' tal.
me ava'i 'ono'ox 'osil? xi.
mo'oj, xi. ja' jtumin ta xa'i 'osil.
li xune, mu xa'i 'osil. mu xjulo.

'o la 'abtel ta jobel, xi j'antun.
te la ta sna jun mol, xun sbi la.
ɛmu jna' van bu sna? xi.
ibat ta jobel j'antun. ba sa' 'abtel.
ta xtun stojol. ta sman 'o 'osil.
ista 'ox li 'abtele.
ɛme j'antun van abi? xi li mol xune.
j'antun jbi, xi.
ɛbu ana? xut. te ta va'al-ton, xi.
ja' no'ox jun 'u 'o 'abtel li'e, xi.
me laj xa 'abtele, ta sut ta sna.

- - - - -

vo'one xa ital ta vu'lal x'antuna.
ɛbu aloxa? xut sme' xloxa li x'antunae.
ba sa' tal si', xi. ta xjul tana.

ĉme ta xtal van vo'?' xi x'antuna.
mo'oj. mu xtal, xi sme' xloxa.
sob no'ox isut tal xloxa. ta to
xjalo. te ista li x'antunae.
ĉme latal xa? xi x'antuna. ĉme la'atin?
mo'oj. mu bu li'atin. sob lital, xi.
ĉbu 'o ta manel semet? xi x'antuna.
'o jun li'i, xi xmal. ja' jamal.
tamo tal loxa. ta la sman x'antuna.
'ilo, xi. 'oteso ta anuti'.
te ta xtal stojol ta lunex, xi.

- - - - -

tal sman 'ixim smalal x'antuna.
ĉme li'ote? xut. li'une, xi jtin.
ĉme 'o ta manel 'ixim? xi.
'o van jna'. malo to. 'o li'xilae, xi.
te to ta stemel 'ixim.ta to xixin jtumin.

ime 'o ate'? xi li smalal x'antunae.

'o te' van. nojeso tumin, xi stot.

ime ja' to lasut tal ta 'abtel? xut.

ja' to lisut tal, xi jtin. ista tal

xan li j'antune. ta to xtun xan.

inoj li te'e, xi jtumin. 'ilo.

li' me stojole, xut.

ibat xa.

- - - - -

la' ta 'anil, xut sme'li xloxae.ta smaj

xlolin li xune. mu la smes na.

ta x'ilin xa sme' xun.

mu xtun ta smaj xlolin, xi.

lolin, la' tamo mes-te', xi sme'.

ja' to ta smes sna xlolin.

kaxlan	muk		stij
nakal	lek		te'tik iskux
-vo'ik	nom		xkatal vak-
xlik	nax		'olol taj
			jamaltik

ta stij kaxlan xlolin.

'o te kaxlan ta sna xmale.
 ta stij kaxlan xlolin.
 taj to ta stijel ta jamaltik.

 mu to bu ta xlik xmal.
 muk bu ta xbat ta te'tik.
 'o xa 'olol. xkatal sbi.
 'o xa vak-vo'ik.
 nakal smalal iskux li xmale.
 lek xa'i ti 'o xa xkatale.

naka	vinik	ive'ik
-ten	vaxak-	xbatik
solel	sve'el	skotolik

ital ta vu'lal jun vinik.

ime nakal jtotike? xi.

ime te stumin? ta jsa' 'abtel

nakal to, xi xmal. mu to

bu ta xbatik.li' to skotolike

ja' to ta xbatik me ive'ike.

ta xbat sve'el, xi li xmale.

ime 'o 'abtel bu ta xbatike?

xi li vinike.

naka ja' 'o 'abtel le' toe.

solel mu xlaj. vaxak-ten to

la ta xbatik, xi xmal.

ava'i me, xi li vinike.

yalabtak smak

yotik toyol

yajnil ikom

vaj solel

xyakub tey

yo'on xvayik

ta la smak xa yajnil j'antun.

laj xa sman skaxlan-vaj.

ta xbat ta sna me' xmatale.

tey la nakal ista.

jun yo'onik la tey skotolik.

tey skotol yalabtak.

mu to la bu ta xvayik ista.

muk xyakub stot sme' xmatale.

toyol la ta x'ilin.

muk bu ikom skaxlan-vaj.

te la isut ta sna j'antune.

muk bu la ista yajnil.

'oy	ya'el	-ixtol	istabe
ka'	yu'un	yixtol	istaik
van	yunin-	yantun	xtajin

ibat ta te'tik jtin. ibat la
 j'antun. ba la sa' tal 'oy.
 'oy van 'oy taje, xi jtin.
 'oy van jna', xi li j'antune.
 istaik tal 'oy. istabe tal
 yixtol xlolin. ja' te'. ja'
 yunin-ixtol ka'. jun xa yo'on
 ital yixtol yu'un stot
 lek xa jun yo'on xtajin.

ka'	'oy	yu'un	xtajin
ya'el	j'antun	istaik	istabe
van	yunin	yixtol	-ixtol

'oy to 'ox jun vinik, jtin sbi.
tey la nakal ta va'al-ton. 'a li
yajnile, xmal la sbi. 'oy stumin. 'oy
yantun. 'oy xun. 'oy xloxa. 'oy xlolin.
'oy xkatal. vak-vo'ik yalabtak. vaxak-
vo'ik ta skotolik. jun yo'onik te
nakalik.

sob la ta xlik xmale. sob la
ta xlik jtin. ta sboj te'. ta sa'
tal si'. mu x'abtej xun. mu xjulo
sob. tey la nakal ta sna. 'a li
jtumine, li j'antune, nom la ta xbatik
ta 'abtel. toyol ta xjalo xloxa.
solel mu la xlub. 'a li xloline.
ja' yunin-'abtel ta smes na, ta stij
kaxlan. xne' to li xkatale.

mu sna' ta x'ilin jtin. lek la yo'on.
mu sna' ta xyakub. mu sna' smaj yajnil.
lek yo'on yajnil. naka la lek sve'el
smalale.

ibat ta jobel jtin, ba sman tal
lobol yu'un la ta slo' skotolik. ibat
xmal. ta sman tal kaxlan. ta sman tal
semet. ta smanbe sno xloxa. ta smanbe nen
xlolin. ta smanbe yixtol xkatal.

te la ivayik ta jobel. toj lubemik
la ivayik.

sob ilikik ta lunex. isutik tal
ta sna.

ilaj 'o 'un.

lital

libat

latal

labat

ital

ibat

litalotik

libatik

latalik

labatik

italik

ibatik

la'

batan

la'ik

batanik

li'atin

live'

la'atin

lave'

i'atin

ive'

li'atinotik

live'otik

la'atinik

lave'ik

i'atinik

ive'ik

'atinan

ve'an

'atinanik

ve'anik

lisut

lilik

lasut

lalik

isut

ilik

lisutotik

lilikotik

lasutik

lalikik

isutik

ilikik

sutan

likan

sutanik

likanik

ika'i

ijta

ava'i

ata

iya'i

ista

ika'itik

ijtatik

ava'iik

ataik

iya'iik

istaik

'a'yo

tao

'a'yik

taik